

فساد از نظر آیات و روایات با تأکید بر شناسایی جرم‌انگاری ادعای مهدویت و انعکاس آن در پوستره‌های معاصر

چکیده

وجود برخی خلأهای جامعه به لحاظ نیاز به معنویت باعث شده است که شیفتگان معنویت برای ارضای این نیاز به غلط به دامان بعضی مدعیان پناه ببرند؛ اگر این افراد به حال خود رها شوند منشأ فساد بخشی از جامعه می‌شوند و امنیت روانی و معنوی جامعه را تهدید می‌کنند. حال سؤال اینجاست که آیا شارع مقدس که روی امنیت جانی مردم حساس است و برای فساد فی‌الارضی که منجر به تهدید جانی شود و برای امنیت روانی و اجتماعی مردم نیز اهمیت قائل است یا نه؟ مسئله مهدویت به‌عنوان یکی از موضوعات مهم در جامعه مذهبی سبب شده است تا گاه افرادی به طرح ادعای مهدویت بپردازند. بررسی این مسئله از نظر جرم‌شناسی یکی از مباحث محوری در جامعه امروز است. پژوهش حاضر به روش توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر داده‌های منابع کتابخانه‌ای به رشته تحریر درآمده است. یافته‌های پژوهش حاکی از این است که با تکیه بر آیات و روایات برجای مانده از ادوار پیش می‌توان بسیاری از مسائل روز را نیز جرم‌انگاری کرد. یکی از نکات مهم درباره مهدویت توجه ساحت‌های هنری به این موضوع است. در همین راستا در پوستره‌های هنری معاصر نیز به این مقوله پرداخته شده است.

اهداف پژوهش:

۱. بررسی مقوله فساد و ادعای مهدویت در آیات و روایات.

۲. بررسی مسئله مهدویت در پوستره‌های معاصر.

سؤالات پژوهش:

۱. در آیات و روایات تا چه حد به مسئله فساد و ادعای مهدویت پرداخته شده است؟

۲. مسئله مهدویت در پوستره‌های معاصر چه بازتابی داشته است؟

کلیدواژه‌ها: فساد، آیات و روایات، ادعای مهدویت، جرم‌انگاری، پوستره‌های معاصر.

مقدمه

بحث مهدویت از اصول مهم مسلمان بوده و برای آن روایات متعددی از رسول خدا (ص) و نیز ائمه (ع) از طریق روایات شیعه و اهل سنت ذکر شده است که شامل بیان خصوصیات امام دوازدهم علیه السلام، معنای غیبت و شرایط زمان غیبت، وظایف منتظران و برخی از علائم ظهور و است. همانند هر آموزه حق دیگر، از آموزه مهدویت نیز در طول تاریخ سوءاستفاده‌هایی از سوی افرادی صورت گرفته است. در میان این مدعیان دروغین افرادی از اهل سنت نیز دیده می‌شوند. این افراد با سوءاستفاده از عقاید پاک مردم، خود را از منتسبین، اقوام، یاران خاص و گاه خود را امام غائب معرفی می‌کنند. در سده اخیر بر شدت این امر افزوده شده است.

ادعای دروغین مهدویت از عهد بنی عباس آغاز شده و تا مدعیان معاصر مانند سید محمدعلی باب و در چند سال اخیر احمد حسن البصری را می‌توان نام برد. این پدیده خطرناک آثار زیان‌باری در جامعه مسلمین برجای می‌گذارد. ازجمله ایجاد بدعت در دین، داخل کردن آنچه که در دین نیست. دروغ بستن به امام، انحرافات مختلف، سست کردن اعتقاد مردم به دین و یا بحث مهدویت، تفرقه در جامعه و ...، ایجاد التهاب و بعضاً شورش در جامعه و اقدام علیه امنیت جوامع اسلامی را در پی دارد. متأسفانه علی‌رغم مشکلات فوق‌الذکر و اهمیت بالای این امر، در قانون مجازات اسلامی به غیر جرم ارتداد که معدود از این‌ها بدان محکوم می‌شوند و در نهایت گاه بنابه ملاحظات رأی مذکور نیز نقض شده و به حبس‌های بعضاً کوتاه‌مدت تبدیل می‌شود، قانون دیگری وجود ندارد و بعضاً قضات در خصوص مجازات این افراد از مراجع استفتاء می‌کنند.

تحقیق حاضر در نظر دارد در ابتدا به بررسی ماهیت، روش و عنوان مجرمانه دقیق چنین ادعایی پرداخته و سپس باتوجه به نوع ادعای آن‌ها حکم و نحوه مجازات متناسب با آن را بررسی کند. مسئله مهدویت به عنوان یکی از انگاره‌های مسلم مذهبی در جامعه ایران همواره مورد توجه افراد مختلف جامعه به خصوص هنرمندان بوده است. در دوره معاصر یکی از هنرهایی که به این مضمون اشاره کرده است پوسترهای هنری است. بررسی کیفیت پرداختن به این موضوع در پوسترهای معاصر می‌تواند نکات مهمی را درباره اهمیت این مسئله در جامعه آشکار سازد.

بررسی پیشینه پژوهش حاکی از این است که تاکنون اثر مستقلی با این عنوان به رشته تحریر درنیامده است لذا نگارندگان درصدد هستند تا به روش توصیفی و تحلیلی و با تکیه بر داده‌های منابع کتابخانه‌ای به بررسی این موضوع بپردازند.

نتیجه‌گیری

با تدبر در آیه ۳۳ سوره مبارکه مائده و بررسی آراء فقها به نظر می‌رسد نظریه‌ای که افساد فی الارض را یک معنای کلی در نظر گرفته و محاربه را یکی از مصادیق آن می‌داند به منظور شارع نزدیک‌تر است؛ کما این که قوانین موضوعه که از باتوجه به آراء فقها تدوین می‌شوند نیز مصادیق فساد فی الارض را گسترش داده و آن را صرف محاربه نمی‌داند و درواقع

هر عملی که نظام اجتماعی مردم را با اختلال مواجه کند خواه از طریق محاربه و کشیدن سلاح و اخافه مردم باشد و خواه با اختلال در معیشت مردم و این نوع از ترس باشد. در بحث مدعیان مهدویت هم چنانچه تبلیغ و عملکرد آنها به حدی برسد که موجب ترس و وحشت مردم از بابت امنیت روانی آنان گردد هم شاید بتوان گفت به طریق اولی در جایی که با اختلال در معیشت مادی ما حکم به افساد فی الارض نمائیم با اختلال در حیات معنوی و دینی نیز باید چنین حکمی نماییم. در برخی موارد که با ادعای مهدویت مبارزه صورت گرفته است دیده می شود چنانچه با چنین افرادی آن تحدی صورت نمی پذیرفت آثار سوء اعمال آنها یک جامعه را به انحطاط می کشاند و موجب ضلالت جمع کثیری از مسلمین می گشت که قطعاً شارع مقدس چنین فساد را در جامعه اسلامی نمی پذیرد و می توان آن را از مصادیق فساد فی الارض محسوب کرد.

فهرست منابع و مآخذ

- ابطحی کاشانی، سیدمحمد. (۱۳۶۳). مفسد فی الارض. قم: نورعلم حوزه علمیه مدرسین جامعه قم.
- ابن ادريس حلی، محمدبن منصور. (۱۴۱۱). السرائر الحاوی لتحریر الفتاوی، چاپ دوم، قم: مؤسسه النشر الاسلامی.
- ابن اثیر، مبارک بن محمد. (۱۳۶۴). النهایه فی غریب الحدیث و الاثر، تحقیق محمود محمد الطناحی، چاپ چهارم، قم: اسماعیلیان.
- ابن منظور، لسان العرب. (۱۴۱۴). تحقیق احمد فارس، چاپ سوم، بیروت: نشر دارالفکر.
- جبعی عاملی، زین الدین بن علی (الشهید الثانی). (۱۴۱۶). مسالک الافهام فی تنقیح شرائع الاسلام، قم: مؤسسه المعارف الاسلامیه.
- جوهری، اسماعیل بن حماد. (۱۴۲۰). الصحاح، تهران: دارالکتب.
- حر عاملی، محمدبن الحسن. (۱۴۰۳). تفصیل وسائل الشیعه الی تحصیل مسائل الشریعه، تحقیق محمد الرازی، چاپ پنجم، بیروت: دار احیاء التراث العربی.
- حسینی زبیدی، سیدمحمد مرتضی. (۱۳۹۰ق). تاج العروس من جواهر القاموس، تحقیق عبدالعزیز مطر، چاپ دوم، کویت، دارالهدایه.
- حلی، جمال الدین. (۱۴۱۰). المقتصر من شرح المختصر، مشهد: مجمع البحوث الإسلامیه.
- حلبی، ابوصلاح. (۱۴۰۳). الکافی فی الفقه، تحقیق رضا استادی، اصفهان: مکتبه امیرالمومنین (ع).
- حمیری، نشوان بن سعید. (۱۴۲۰). شمس العلوم و دواء کلام العرب من الکلوم، بیروت: دارالفکر.
- خوری شرتوتی لبنانی، سعید. (۱۴۰۳). اقرب الموارد فی فصیح العربیه و الشوارد، قم: کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی.

- دامغانی، فقیه حسین بن محمد؛ عزیزی نقش، کریم. (۱۳۶۱). قاموس قرآن، بی جا: بنیاد علوم اسلامی.
- راغب اصفهانی، ابوالقاسم حسین بن محمد. (۱۳۲۲). المفردات فی غریب الفاظ القرآن، تهران: المكتبة المرتضویه.
- راوندی، قطب الدین. (۱۴۰۵). فقه القرآن فی شرح آیات الاحکام، چاپ دوم، قم: کتابخانه آیت الله مرعشی نجفی.
- زحیلی، وهبه بن مصطفى. (۱۴۲۲). الوسيط، نشر دارالفکر، دمشق.
- زمخشري، محمود. (۱۴۰۷). الکشاف، چاپ سوم، بیروت: دارالکتب العربی.
- سبزواری، سید عبدالأعلى. (۱۴۱۳). مهذب لأحكام، چاپ چهارم، قم: مؤسسه المنار.
- سلمانیپور، محمدجواد. (۱۳۸۲). مبانی فقهی حرمت استعمال و قاچاق مواد مخدر، دائره المعارف فقه، فقه اهل البيت علی (ع)، شماره ۳۵، صص ۱۴۵-۱۴۰.
- شهید ثانی، زین الدین بن علی. (۱۴۱۳). مسالك الافهام إلى تنقيح شرائع الإسلام، قم: مؤسسه المعارف الإسلامیه.
- ____، _____. (۱۴۱۴). حاشیه الارشاد، قم: انتشارات دفتر تبلیغات اسلامی.
- شهید اول، محمد مکی. (۱۴۱۰). اللمعه دمشقیه، بیروت: دارالتراث.
- شیخ طوسی، ابوجعفر. (۱۳۹۰). الاستبصار فیما اختلف من الأخبار، تهران: دار الکتب الإسلامیه.
- شیخ طوسی، ابوجعفر. (۱۳۸۷). المبسوط، المكتبة المرتضویه لإحياء الآثار الجعفریه، چاپ سوم، تهران: بی نا.
- شیخ صدوق، محمد بن علی بن بابویه. (۱۴۱۳). من لا يحضره الفقيه، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- طباطبایی، سید محمدحسین. (۱۴۱۷). المیزان فی تفسیر القرآن، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- طبرسی، فضل بن حسن. (۱۳۱۷). مجمع البیان، تهران: انتشارات ناصر خسرو.
- طبری، ابوجعفر محمد بن جریر. (۱۴۰۶). جامع البیان فی تفسیر آیات القرآن، بیروت: دارالمعرفه.
- طوسی، ابوجعفر محمد بن حسن. (۱۴۰۹). التبیان فی تفسیر القرآن، تحقیق احمد حبیب قصیر العاملی، بیروت: داراحیاء التراث العربی.
- عاملی، شیخ حرّ. (۱۴۰۹). وسائل الشیعه، قم: مؤسسه آل البيت علیهم السلام.
- علّامه حلّی، حسن بن یوسف. (۱۴۱۳). مختلف الشیعه فی أحكام الشریعه، چاپ دوم، قم: دفتر انتشارات اسلامی.
- عمید زنجانی، عباس علی. (۱۴۲۱). فقه سیاسی، چاپ چهارم، تهران: انتشارات امیر کبیر.
- فاضل مقداد، سیوری. (۱۴۲۵). کنز العرفان فی فقه القرآن، قم: انتشارات مرتضوی.
- فراهیدی، خلیل بن احمد. (۱۴۱۰). کتاب العین، چاپ دوم، قم: نشر هجرت.

فیروزآبادی، محمد بن یعقوب. (۱۴۲۰). القاموس المحيط، بیروت: دار الفکر.

فیض کاشانی، ملّا محسن. (۱۴۱۵). تفسیر الصافی، تحقیق حسین اعلمی، چاپ دوم، تهران: انتشارات صدر.

قرآن کریم

قرائتی، محسن. (۱۳۸۸). تفسیر نور، تهران: مرکز فرهنگی درس‌هایی از قرآن.

کاظمی، جواد. (۱۳۶۵). مسالک الافهام الی آیات الاحکام، تصحیح محمدباقر بهبودی، جلد ۴، چاپ دوم، تهران: المکتبه المرتضویه.

کلینی، ابو جعفر محمد بن یعقوب. (۱۴۱۵). الکافی، قم: دار الحدیث.

مجلسی، محمدباقر. (۱۴۱۰). بحار الأنوار، بیروت: مؤسسه الطبع و النشر.

محقق حلی، جعفر بن حسن. (۱۴۰۷). شرائع الإسلام فی مسائل الحلال و الحرام، قم: مؤسسه اسماعیلیان.

مصطفی، ابراهیم و دیگران. (۱۳۸۰). المعجم الوسیط، قاهره: دارالدعوه.

معین، محمد. (۱۳۸۴). فرهنگ معین، چاپ دوم، تهران: راه رشد.

موسوی خمینی، سید روح‌الله. (۱۳۶۸). تحریر الوسیله، قم: مؤسسه مطبوعات دار العلم.

موسوی گلپایگانی، سید محمدرضا. (۱۴۱۲). در المنضود فی أحكام الحدود، قم: دار القرآن الکریم.

مومن قمی، محمد. (۱۴۱۵). کلمات سدیدة فی مسائل جدیدة، جلد ۱، قم: جامعه مدرسین حوزه علمیه قم.

هاشمی شاهرودی، سید محمود. (۱۴۱۹). بایسته‌های فقه جزاء، تهران: نشر میزان.